

TEMES DE DEBAT

El bosc, un luxe

El bosc és viu i avança sense que en siguem conscients. Catalunya és la comunitat amb el nombre més alt d'arbres, uns 800 milions, i el bosc ocupa més del 40% del territori. Tot un privilegi que ens ajuda a mitigar els efectes del canvi climàtic. Però ens hem de preguntar si a la nostra societat hi ha cultura forestal i si preservem el bosc de manera adequada.

ANÀLISI **Martí Boada**

Paisatge forestal, explotar-lo o no

Una primera consideració: Catalunya és un país de boscos sense saber-ho. Com en qualsevol matèria, quan generalitzem desenfocuem, això pot passar quan parlem de boscos en genèric. De boscos n'hi ha de moltes menes. De manera global, a la Mediterrània, el bosc pot ser la forma madura d'un paisatge. Si sols actuen les forces inductores de caràcter biofísic, un paisatge esdevé bosc.

Una altra consideració és que mentre els boscos dels països en vies de desenvolupament disminueixen, a Europa estan en expansió. A Catalunya, a principis del segle passat, els boscos ocupaven el 10% del territori, actualment la superfície boscosa és de més del 40%, i la superfície forestal supera el 60% del territori. Els boscos catalans s'incrementen anualment, incorporant a l'estoc uns 30 milions de nous arbres, molts dels quals per competència amb els arbres adults no es consoliden. A Catalunya, el total d'arbres és d'aproximadament 800 milions: la comunitat autònoma amb més arbres de l'Estat.

La mitjana superficial dels boscos de Catalunya, està per damunt de les mitjanes d'Espanya, d'Europa, així com també dels Estats Units, tot i que en alguns cercles hi ha la idea que Catalunya, anualment perd superfície forestal. La causa principal d'aquest augment dels boscos tant en superfície com en quantitat de fusta dreta, correspon al fet que l'apropiació humana dels recursos forestals ha canviat en les darreres dècades. Durant segles havien estat de cinc tones de consum de bosc (fusta, llenya, carbó, mobiliari...) per ciutadà adult.

Una apropiació que va frenar amb la substitució dels recursos forestals pel consum dels hidrocarburs. Un canvi que tindrà efectes notoris, en general, en els models productius, en la mobilitat, en la demografia, etcètera. En produir-se un abandó progressiu de les activitats forestals, per resiliència els boscos s'expandeixen. Cada família pagesa o ramadera que abandona els seu territori productiu genera indirectament un canvi en el paisatge, en poc temps els espais oberts són substituïts per una expansiva massa forestal.

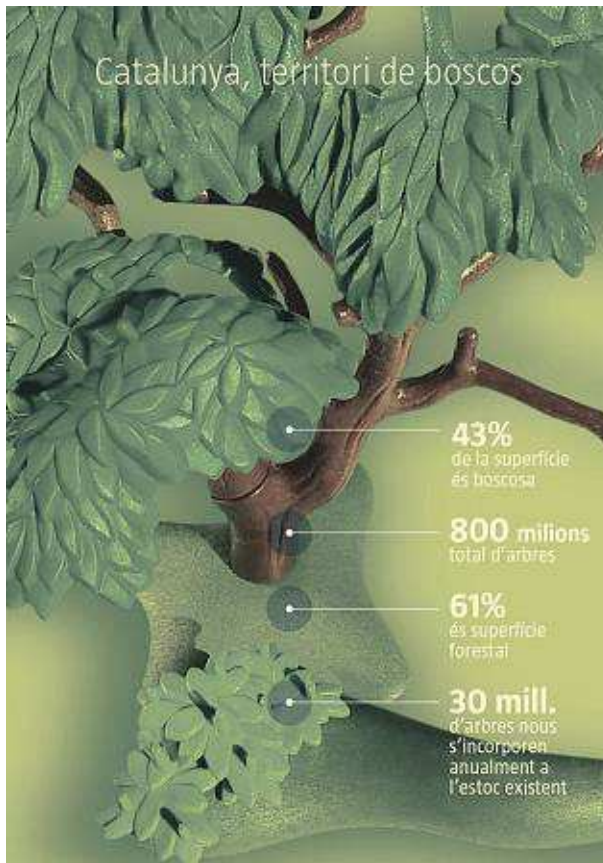
La dinàmica dels boscos expressa no tan sols història natural, també història social. La fesomia biofísica del territori és una expressió híbrida dels dos processos, fenomen que explica la persistència de boscos densos en àrees de muntanya, no per raons estrictament ecològiques, sinó per la dificultat ex-

Per entendre la dinàmica dels paisatges en general i dels boscos en particular, no es pot obviar la dimensió social

tractiva. Aquest procés és un exemple de com per entendre la dinàmica dels paisatges en general i dels boscos en particular no es pot obviar la dimensió social.

Constatat que els boscos a Catalunya estan en expansió, cal remarcar alguns problemes de clara significança social. Cada any, hi ha un increment de producció primària en forma de biomassa acumulada, que, tot i considerant que el foc de bosc és una característica de la mediterraneïtat, es pot afirmar que aquesta acumulació de combustible contribueix a engrandir el que és considerat com el principal problema ambiental del país: els incendis forestals, amb

M. BOADA, doctor investigador i professor de l'Institut de Ciència i Tec. de Medi Ambient -ICTA- i del dept. de Geografia de la UAB

pèrdua de vides humanes, i importants afectacions en béns immobles i instal·lacions del sector primari, així com en urbanitzacions. Enfront d'aquesta realitat, la ciutadania reclama claredat en l'administració i gestió dels boscos.

Com deia el mestre Margalef, si la informació és bona, aquesta multiplica la capacitat de valorar; si és dolenta, com a mínim resta. En aquesta línia caldria superar alguns tèmics relatius als boscos. Es pot parlar de dos corrents amb difícils punts d'encontre: un que veu en la intocabilitat dels boscos l'ideal, situant el *wilderness* com a expressió màxima de model de conservació. De l'altra la visió productivista, que veu en els boscos una dimensió extractiva estricta. Entre les dues posicions hi ha una gamma de grisos intermitjos.

Caldria superar la binaritat, aquesta és una tendència humana que inexorablement porta a l'enroc de posicions, sense dubte, la menys intel·ligent de les alternatives. Convé no oblidar que estem en un context de crisi ambiental sense precedents històrics coneguts, com indica l'ecòleg Wellamy, enfront aquesta crisi, ni els polítics, gestors i estudiosos, no podem estar tocant el violí mentre s'està cremant el bosc, en el doble sentit: de constatació i de metàfora.

Els punts per a la superació de la binaritat apuntada es poden trobar en la línia d'aplicar coneixement, no tan sols l'estrictament acadèmic, també escoltant les parts implicades en la gestió i en la cultura forestal, i cercant fórmules innovadores, que ajudin a superar atavismes conceptuals que llasten els avenços cap a alternatives sorgides de les formulacions i recerques més avançades, com les noves modalitats d'economia circular i de bioeconomia, noves fórmules estratègiques, que han de contribuir a reduir la dependència amb els combustibles fòssils. Les contribucions in crescendo de les nanociències, cas de la química verda. Sense renunciar als valors de la biodiversitat, com un indicador de la qualitat dels paisatges forestals i del país.●

LA CLAU **F. Javier Gómez**

Hàbitat de riquesa global

En ocasions m'agrada pensar els boscos com una cadira (de fusta, s'entén). La sustenten quatre potes, totes igual d'importants. Aquesta idea senzilla és un bon símbol per mirar d'entendre la multifuncionalitat dels boscos.

En primer lloc, els boscos són un reservori importantíssim de biodiversitat, aproximadament un 80% de tota la diversitat biològica terrestre del planeta. En aquest sentit, la biodiversitat dels boscos de Catalunya és, en el conjunt de tot Europa, excepcional, ja que integra hàbitats i espècies de quasi tota la biogeografia del continent, des dels espais més mediterranis i litorals fins als boscos alpins, passant

Els boscos són i seran una peça clau en l'escenari futur d'adaptació i mitigació dels efectes del canvi climàtic

per formacions atlàntiques i boscos de ribera. I ja que parlem de biodiversitat: ja fa dècades que la ciència ha demostrat que els mosaics de paisatges resultants de l'activitat sostenible de sector primari (aprofitament forestal, pasturatge) són molt valuosos a l'hora de, precisament, conservar aquesta notable biodiversitat.

En segon lloc, els boscos desenvolupen funcions ambientals essencials per a la vida. Regulen els grans cicles de l'aigua i els nutrients, preserven els sòls i són clau en la regulació del clima i els seus episodis extrems (sequeres, inundacions).

A més, els boscos són i seran peça clau en l'escenari futur d'adaptació i mitigació dels efectes del canvi climàtic.

De ben segur que a finals d'aquest 2015 en sentirem molt a parlar amb motiu de la propera Conferència Internacional sobre Canvi Climàtic a París, d'on s'espera que surti el nou acord global que ha de substituir el protocol de Kioto.

En tercer lloc hi ha la dimensió productiva dels boscos. La tenien en el passat, quan eren font d'energia en forma de llenya i carbó, la tenen en el present i la tindran en el futur. Aspectes com l'energia de la biomassa i l'ús de matèries primeres com la fusta han de contribuir a reduir la dependència dels hidrocarburs i fer de motor de la nova bioeconomia fonamentada en l'aprofitament sostenible dels recursos renovables.

Finalment, cal no oblidar la quarta pota de la cadira: els boscos com a part valuosa del nostre patrimoni sociocultural i històric, en aspectes que integren la tradició, els valors, el lleure i les manifestacions artístiques i espirituals que n'han brotat.

Per tot això, prendre consciència d'aquesta riquesa global i mantenir ben fermes aquestes quatre potes pot ser, per què no, un bon inici per entendre millor la importància de la seva conservació.●

F.J. GÓMEZ, doctor en Ciències Ambientals

PER SABER-NE MÉS

PUBLICACIONS

Boscos de Catalunya. M. Boada, & Fco. J. Gómez. Ed. Lunwerg. Barcelona, 2012.

Inventari ecològic i forestal de Catalunya. D.A. Creaf, Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya

Manuale de gestió d'hàbitats. Diputació de Barcelona. Obra social La Caixa

Llibre verd sobre pagaments per serveis ambientals als boscos mediterranis. Publicat el 2013 pel projecte SylvaMED. www.SylvaMED.eu

Boscos de España, Joaquín Araújo, Lunwerg, 2011

Participeu amb la vostra opinió a www.lavanguardia.cat